

## EEN PROGNOSE VAN DE BEHOEFTE AAN DIERENARTSEN IN 2025 EN DE GEVOLGEN DAARVAN VOOR DE DIERGENEESKUNDIGE OPLEIDING EN PRAKTIJK

A. de Kruif

Decaan, Faculteit Diergeneeskunde, Universiteit Gent, Salisburylaan 133, B-9820 Merelbeke  
Aart.dekruif@UGent.be

### INLEIDING

De voorbije decennia zijn er grote veranderingen opgetreden in de diergeneeskunde. Zo is het aantal dierenartsen sterk gestegen, is het accent van de grote huisdierenpraktijk verschoven naar de gezelschapsdierenpraktijk en zijn de beroepsmogelijkheden buiten de typische praktijk toegenomen. Deze ontwikkelingen hebben ook gevolgen gehad voor de diergeneeskundige opleiding. Een interessante en ook noodzakelijke vraag is: Wat staat er de komende 20 jaar te gebeuren? Deze vraag moet gesteld worden omdat toekomstige ontwikkelingen van groot belang zijn voor de opleiding van de studenten.

### DE TE VERWACHTEN ONTWIKKELINGEN

#### Dierenartsen

De verwachting is dat er tussen nu en 2025 gemiddeld 140 Vlaamse studenten per jaar zullen afstuderen. Deze prognose is gebaseerd op de veronderstelling dat de belangstelling van jonge mensen voor het diergeneeskundig beroep niet zal toenemen. We zien dit ook al de laatste 6 jaar. Er treden van jaar tot jaar wel verschillen op in het aantal eerste generatiestudenten, maar een duidelijke stijging is niet aanwezig. Van het totaal aantal afgestudeerden, is ruim 20% Nederlander. De laatste jaren zijn er gemiddeld 180 studenten per jaar afgestudeerd. Van deze studenten zijn er ongeveer 140 afkomstig uit Vlaanderen. Een andere reden waarom het aantal studenten diergeneeskunde mogelijk eerder zal afnemen dan toenemen is dat enkele hogescholen begonnen zijn met het aanbieden van de opleiding "Dierenzorg" of "Dierenarts-assistent". Het lijkt aannemelijk dat een aantal potentiële studenten diergeneeskunde deze richting zal kiezen.

Dierenartsen zullen in de toekomst minder uren werken en meer vrije tijd willen. "Leuk" werk zal belangrijker worden en ook de beloning zal een grotere rol gaan spelen. Uit een Amerikaanse enquête is gebleken dat studenten kiezen voor het vak diergeneeskunde omdat ze, in volgorde van belangrijkheid:

- willen werken met dieren,
- geïnteresseerd zijn in wetenschap,
- een stabiele carrière verwachten,
- mensen willen helpen,
- een eervol beroep willen uitoefenen,
- willen werken "in het veld",
- en veel wens te verdienen.

Als eerste werd dus gelukkig het werken met dieren genoemd. De komende jaren zullen steeds meer dierenartsen met pensioen gaan; gemiddeld zullen dat er ongeveer 80 per jaar zijn.

#### Dieren

De verwachting is dat zeker het aantal bedrijven maar ook het aantal dieren in de landbouwhuisdierensector zullen afnemen. Bij rundvee dient men naar schatting rekening te houden met een afname van ongeveer 10%, terwijl bij varkens en pluimvee wegens milieumaatregelen, verstedelijking en te lage prijzen toch een inkrimping van 50% voorstelbaar is. Misschien zal de hobbyveehouderij nog wat uitbreiding nemen. Waarschijnlijk zal het aantal paarden ongeveer gelijk blijven. Het aantal katten en honden zal mogelijk niet veel toenemen, maar het aantal bijzondere gezelschapsdieren, zoals konijnen, cavia's, vogels, vissen en exotische diersoorten, zal flink stijgen.

## Praktijken

Als we een voorzichtige prognose maken dan zullen er in 2025 in Vlaanderen nog 3.000 melkveebedrijven zijn met gemiddeld 150-200 stuks rundvee. Daarnaast zullen er 1000 à 2000 vleesveebedrijven met overwegend dikbillen zijn. Blijft het percentage keizersneden even hoog als momenteel, hetgeen niet zeker is vanwege veranderende fokkerijtechnieken en dierenwelzijnsoverwegingen, dan is de behoefte aan rundveedierenartsen veel groter dan wanneer het aantal keizersneden sterk vermindert. Eén dierenarts zal ongeveer 30 bedrijven onder zijn hoede hebben en een gemiddelde rundveepraktijk zal uit 3 dierenartsen bestaan. Dat betekent dat er in 2025 maximaal 100 praktijken met rundvee zullen overblijven.

Ook het aantal varkensbedrijven zal nog sterker afnemen dan nu reeds het geval is. De verwachting is dat er in 2025 nog slechts 1000 varkensbedrijven zullen overblijven met enkele honderden zeugen en de bijbehorende vleesvarkens per bedrijf. Als we er dan van uitgaan dat een varkensdierenarts ongeveer 20 van deze bedrijven kan begeleiden en dat er 2 à 3 dierenartsen per varkenspraktijk zullen zijn, dan zijn er in 2025 nog slechts twintig praktijken met varkens. Ook in de pluimveesector zal de behoefte aan dierenartsen eerder af- dan toenemen. Daarnaast zullen een aantal dierenartsen in dienst zijn van de veevoederbedrijven.

Zowel in de paarden- als in de kleine huisdieren-sector zal een verdere specialisatie plaatsvinden. Dit leidt zonder meer tot grotere praktijken, omdat specialisten bijna altijd in groep werken. Toch zullen er in de paarden- en gezelschapsdierensector nog vrij veel één- of tweemans eerstelijnspraktijken overblijven. Dit maakt een schatting van het aantal praktijken in 2025 vrijwel onmogelijk.

Gezien het geringe aantal paarden in ons land zal het aantal dierenartsen dat in 2025 in dit vakgebied voltijds werkzaam kan zijn ergens rond de 200 liggen.

Wat de kleine huisdieren en de bijzondere dieren betreft, valt te verwachten dat er in 2025 in Vlaanderen werk genoeg zal zijn voor 1000 à 1200 dierenartsen.

Deze schatting is gebaseerd op het aantal inwoners van Vlaanderen ( $6 \cdot 10^6$ ) en op een gezelschapsdierenartsendichtheid van 1 per 5000 inwoners.

## De studenten

In 2025 zal verreweg het grootste deel van de in dat jaar afstuderende collega's kiezen voor de gezelschapsdieren- of de paardenpraktijk en een veel kleiner

deel voor landbouwhuisdieren of andere richtingen, zoals veterinaire volksgezondheid of onderzoek. Het percentage studenten dat afkomstig is uit de landbouw- en/of veeteelt-sector zal immers zeer sterk afnemen. Dit alles heeft tot gevolg dat de behoefte aan dierenartsen in de gezelschapsdieren- en de paarden-sector duidelijk lager zal zijn dan het aantal afgestudeerden, terwijl de behoefte in de landbouwhuisdieren en de overige richtingen juist hoger zal zijn dan het aantal beschikbare afgestudeerden. In tabel 1 wordt uitgaande van deze ontwikkelingen een prognose gegeven van de behoefte aan dierenartsen in 2025 en van de sekse en van de diersoortkeuze van de dan afstuderende studenten. Hierbij is er van uitgegaan dat een dierenarts 20 jaar voltijds in het door hem of haar gekozen vakgebied werkzaam zal zijn. Omdat 80 à 90 % van deze dierenartsen vrouw is en voor een belangrijk gedeelte parttime wil werken, komen deze 20 voltijdse jaren overeen met 30 jaar waarin men in het beroep werkzaam is.

## Maatschappij en consument

In 2025 zal de gemiddelde consument (klant) enerzijds een grote(re) kennis hebben (doorgaans verkregen via het internet), maar anderzijds door de verdergaande verstedelijking steeds meer vervreemden van "de natuur" en van de normale levensomstandigheden van onze dieren. Gezelschapsdieren zullen meer en meer aandacht en zorg krijgen en als een gezinslid worden beschouwd en de voedselproducerende dieren zullen bijna volledig achter "gesloten deuren" worden gehouden. Door de toenemende regulering en het meer veeleisend zijn van zowel de consument als de producent zal de dierenarts moeten voldoen aan steeds hogere eisen. Dit zal ook leiden tot het vaker aansprakelijk stellen van de dierenarts voor (vermeende) beroepsfouten. De klant zal van de dierenarts verwachten dat hij/zij persoonlijk benaderd wordt en geen "nummer" is. Ook zal van de dierenarts verwacht worden dat hij/zij diepgaande vakkennis van de betreffende diersoort heeft (erkende paarden-, rundvee-, varken- of dierenarts voor gezelschapsdieren) en/of disciplinespecialist (het liefst 'diplomate' van een Europees specialistencollege). Tot slot moet de dierenarts natuurlijk klantgerichte service bieden. Zo zal de klant verwachten dat de dierenarts aardig, vriendelijk en degelijk is en dat hij/zij iets goed kan uitleggen. De klant gaat er natuurlijk ook van uit dat de praktijk goed bereikbaar is en dat deze ook 's avonds en op zaterdag geopend is. De dieren-

**Tabel 1. Een prognose van de jaarlijkse behoefte aan dierenartsen in Vlaanderen in 2025 en de diersoortkeuze van de Vlaamse studenten die in dat jaar zullen afstuderen.**

Sector	De behoefte aan dierenartsen in 2025	De sekse en keuze van de studenten die in 2025 zullen afstuderen		
		Vrouwen	Mannen	Totaal
Gezelschapsdieren	50	73	12	85
Paarden	10	28	3	31
Herkauwers	15	6	2	8
Varkens, pluimvee	5	1	2	3
Onderwijs en onderzoek	12	8	2	10
Veterinaire volksgezondheid	5	1	-	1
Laboratoria, farmaceutische industrie, overheid	6	2	-	2
<b>Totaal</b>	<b>103</b>	<b>119</b>	<b>21</b>	<b>140</b>

arts zal vaak gekozen worden op basis van mond-aan-mond reclame. Tot slot moet de dierenarts betaalbaar zijn; maar de kwaliteit zal primeren op de prijs. Voor vakmanschap wil de klant betalen.

#### DE GEVOLGEN VAN DE TE VERWACHTEN ONTWIKKELINGEN

##### Wat betreft de dierenarts en de opleiding

Er komt een verdere diersoortgerichte differentiatie in de opleiding. Ook de specialisatie, na het afstuderen, zal verder toenemen waarbij de specialisten op Europees niveau erkend moeten zijn ('diplomate' van een Europees specialistencollege, verenigd in de European Board of Veterinary Specialisation – EBVS). Het volgen van permanente vorming, zoals PUO, wordt ook steeds belangrijker en er zal vraag zijn naar goede intensieve cursussen op hoog niveau. Goede communicatieve vaardigheden zijn een absolute vereiste.

Dit alles zou zich in de opleiding op diverse manieren kunnen vertalen. Een mogelijkheid zou zijn een uniforme "bachelor opleiding" van 3 jaar met daarna een gedifferentieerde "masteropleiding" van 3 jaar.

Bij een "masteropleiding" kan dan onder meer gedacht worden aan:

- voedselproducerende dieren en veterinaire volksgezondheid,
- paard,
- hond en kat,
- bijzondere dieren/dierentuindieren,
- proefdieren,
- tropische diergeneeskunde,
- onderzoek en industrie

Ook combinaties zullen mogelijk zijn, maar dan zal de opleiding één of twee jaar langer duren. Studenten zullen dat waarschijnlijk zelf moeten bekostigen.

Niet iedere veterinaire faculteit in Europa zal alle "masteropleidingen" kunnen of willen aanbieden. Ook zullen de afgestudeerden in 2025 heel waarschijnlijk niet meer met een "algemene bevoegdheid" de faculteit verlaten. Dit laatste zal misschien nog wel een flink aantal jaren op zich laten wachten omdat dit alleen haalbaar is als geheel Europa (waarschijnlijk in navolging van Amerika) daartoe wil overgaan.

Zoals uit de tabel blijkt, zal er vooral in de gezelschapsdieren- en paardensector een groot overschot aan dierenartsen zijn. Dit kan alleen worden opgelost door meer parttime te gaan werken of door naar het buitenland te vertrekken. Beide mogelijkheden zijn veelbelovend. De eerstgenoemde komt het familieleven ten goede, waarvoor vooral vrouwelijke dierenartsen zullen kiezen. Naar het buitenland gaan, is een

grote stap maar zal bittere noodzaak zijn. Een beperking van het aantal studenten, door bijvoorbeeld een ingangsexamen, zal ten eerste politiek niet haalbaar zijn en ten tweede het dreigende tekort aan dierenartsen in andere sectoren nog vergroten. Een mogelijke oplossing zou gevonden kunnen worden in het beperken van de toelating tot de verschillende masteropleidingen. De toelatingseisen zouden òf verstrengd òf versoepeld kunnen worden al naar gelang de behoefte aan dierenartsen in een bepaalde sector. Zo zou de toegang tot de Master "Paardendierenarts" beperkt kunnen worden en die tot de Master "Voedselproducerende dieren" vrij kunnen zijn.

### **Wat de praktijk betreft**

Er zullen waarschijnlijk enerzijds zeer grote praktijken komen die alle of enkele diersoorten verzorgen met 3 tot 7 dierenartsen per diersoort en anderzijds ook diersoortgerichte praktijken met 4 tot 20 dierenartsen, die zich dus allemaal met één diersoort bezighouden, per praktijk. Bij een dergelijke diersoortgerichte praktijk zullen zowel gedifferentieerde dierenartsen (erkend voor de betreffende diersoort) als ook gespecialiseerde dierenartsen ('diplomate' van een van de Europese specialistencolleges) werken.

Voor de landbouwhuisdierenpraktijk houdt dit in dat daar alleen nog diersoortgericht gewerkt zal worden. Advisering zal daar belangrijker zijn dan de behandeling van individuele dieren en de administratie zal zeer uitgebreid zijn (waarbij certificering natuurlijk een uitgangspunt is).

In de gezelschapsdierenpraktijk zullen de meeste dierenartsen werkzaam zijn. Naast kleinere praktijken (1 tot 4 dierenartsen) zullen er grote dierenklinieken en dierenziekenhuizen komen. Deze klinieken zullen zeer goed uitgerust zijn en de behandeling van het individuele dier zal natuurlijk centraal staan. Naast grote dierengezondheidscentra, die beschouwd kunnen worden als een supermarkt voor dieren waar ook dierenartsen aan verbonden zijn, zullen anderzijds grote verwijspraktijken ontstaan met een (verre-gaande) disciplinegerichte specialisatie en regionale ziekenhuisfunctie. In dergelijke verwijspraktijken zullen specialisten in interne geneeskunde, chirurgie, anesthesie, dermatologie, cardiologie, tandheelkunde, medische beeldvorming, voedingsleer en andere werkzaam zijn.

Een paardenpraktijk zal in 2025 bijvoorbeeld kunnen bestaan uit 3 eerstelijns erkende paardendieren-

artsen en daarnaast uit 5 of 6 Europese specialisten, onder meer in de inwendige ziekten (ECEIM – European College of Equine Internal Medicine), in de reproductie (ECAR – European College of Animal Reproduction), in de chirurgie (ECVS – European College of Veterinary Surgeons), in de voeding (ECVCN – European College of Veterinary and Comparative Nutrition) in de anesthesiologie (ECVA – European College of Veterinary Anaesthesia) en/of radiologie (ECVMI -European College of Veterinary Medical Imaging).

Een zeer grote praktijk met een kliniekfunctie, die zich op alle diersoorten richt, in een landelijk gebied zou dan bijvoorbeeld kunnen bestaan uit twee varkensdierenartsen, drie rundveedierenartsen, een pluimveedierenarts, acht paardendierenartsen en vijf dierenartsen voor gezelschapsdieren. Ligt zo'n praktijk meer richting stedelijk gebied dan zal het aantal dierenartsen voor gezelschapsdieren groter zijn.

Naast de echte praktijkdierenartsen zal een aantal dierenartsen werk vinden in andere sectoren van de diergeneeskunde, zoals in het wetenschappelijk onderzoek, bij de overheid en in de industrie. Dit zullen er niet echt veel zijn omdat het aanbod van geïnteresseerde dierenartsen te beperkt is. Ook zal een beperkt aantal dierenartsen een job vinden in bepaalde nichemarkten, zoals een adviesbureau of een eigen bedrijf.

### **Wat betreft het praktijkmanagement**

De communicatie met de klanten zal veel aandacht krijgen omdat klantenbinding essentieel is. Dat betekent dat de dierenartsen en het ondersteunend personeel in een praktijk ook veel aandacht zullen moeten geven aan communicatie in de vorm van een nieuwsbrief, een goede informatieve website, vlot e-mail contact en allerlei voorlichtingsbijeenkomsten. Ook het praktijkmanagement zal een belangrijk "item" zijn voor het goed functioneren van een praktijk. Hiervoor zal een der dierenartsen met aanleg én interesse voor management, vrijgemaakt moeten worden of zal er een professionele praktijkmanager aangetrokken moeten worden.

Er zal in alle grote(re) praktijken behoefte zijn aan dierenarts-assistenten. Deze zullen een groot gedeelte van de administratie, van de verzorging van de dieren en van de eenvoudige diergeneeskundige handelingen voor hun rekening nemen. In grote praktijken zullen tussen de 4 à 10 van deze hulpmachten werken. In kleinere praktijken 2 à 3. Uitgaande van

een totaal van 400 à 500 dierenartsenpraktijken in Vlaanderen, bedraagt de behoefte zeker 1200 personen. Per jaar zijn dat er ongeveer 50.

## CONCLUSIES

Dit alles op een rijtje zettend rijst onmiddellijk de vraag: "is praktijk doen in 2025 nog wel zo leuk?". De dierenarts zit dan in een strak keurslijf van vele regels, protocollen en certificaten en de bedrijfsvoering is in ieder geval veel gecompliceerder dan heden ten dage. De dierenarts moet alles kunnen verantwoorden! Dit zal leiden tot hoge verzekeringspremies en soms dure advocaten, een hoge werkdruk en een steeds verder toenemende vorm van perfectie. De tijden van Dr. Vlimmen zullen dan definitief verdwenen zijn!

Betekent dat dan dat het beroep van dierenarts geen toekomst meer heeft? Zeker niet! Ook in 2025 zal er nog meer dan genoeg werk zijn voor dierenartsen die écht vakbekwaam zijn, die communicatief vaardig zijn en die voldoende economisch inzicht hebben!

Of deze futuristische kijk op de "diergeneeskunde" ook werkelijkheid zal worden, is lang niet zeker. Zo kan de ons omringende wereld door politieke of economische evoluties plotseling of geleidelijk veranderen in een onverwachte richting.

Toch is het noodzakelijk om over de toekomst na te denken, soms zelfs daarover wat te fantaseren, om aldus een visie te kunnen ontwikkelen. Zoniet dan dreigt de diergeneeskunde achter te gaan lopen bij de rest van de zich zo snel veranderende maatschappij.

## LITERATUUR

- de Kruif, A. (1999). De toekomst van het diergeneeskundig beroep. *Vlaams Diergeneeskundig Tijdschrift* 68, 53-55.
- de Kruif, A. (2002). Differentiatie in de universitaire en specialisatie in de post-universitaire diergeneeskundige opleiding. *Vlaams Diergeneeskundig Tijdschrift* 71, 368-371.
- Simoens, P., de Kruif, A., Swannet, W. (2004). The new veterinary curriculum at Ghent University. *Journal of Veterinary Medical Education* 31 (2).